

POLSKA NAUKA I TECHNIKA W ŚWIECIE

Relacja z promocji książki: *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do dziedzictwa światowego* (red. naukowa I. Stasiewicz-Jasiukowa), Wydawnictwo WAM, Kraków-Warszawa 2009, ss. 400. (Promocja odbyła się w Pałacu Kultury i Nauki, 25 stycznia 2010 r.)

Nie ulega wątpliwości, że osiągnięcia Polaków na polu nauki i techniki nie stanowią znaku rozpoznawczego, który by pozwalał wyróżnić nasz kraj spośród innych państw świata. Spontanicznie rodzą się pytania: Dlaczego w świadomości zbiorowej funkcjonują tylko Mikołaj Kopernik (1473-1543) i dwukrotna laureatka nagrody Nobla – Maria Curie-Skłodowska (1867-1934)? Dlaczego nie można dowiedzieć się z zagranicznych publikacji, że to właśnie Adamandus Adam Kochański SJ (1631-1700) jako pierwszy podał rachunek różnicowy lub dlaczego pomija się milczeniem polskich naukowców, którzy odkryli zasady działania niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma? Dlaczego wkład polskiej nauki i techniki do dziedzictwa światowego nie jest znany i uznany za granicą? Jak zmienić stan niewiedzy o polskiej nauce i technice oraz jak przybliżyć jej osiągnięcia – bez sztucznego wyolbrzymiania, lecz także bez umniejszania – opinii światowej? Te i inne pytania nurtowały uczestników publicznej promocji polskiej wersji dzieła zespołowego pt. *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do dziedzictwa światowego*, pod red. naukową I. Stasiewicz-Jasiukowej, Wydawnictwo WAM, Kraków-Warszawa 2009, ss. 400¹.

Promocja publikacji miała miejsce 25 stycznia 2010 roku w sali Muzeum Techniki NOT (Pałac Kultury i Nauki) podczas plenarnego posiedzenia Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk. Jako

¹ Warto dodać, że dokładnie pięć lat temu miała miejsce w tym samym budynku prezentacja książki pod redakcją pani prof. dr hab. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej pt. *Wkład jezuitów do nauki i kultury Rzeczypospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*, Kraków-Warszawa 2004. Publikacja ta była także owocem współpracy Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie oraz Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej *Ignatianum* w Krakowie.

pierwsza zabrała głos pani prof. dr hab. Halina Lichočka, przewodnicząca Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk, która powitała uczestników i gości oraz dokonała wprowadzenia do tematu sesji. Następnie wystąpiła pani prof. dr hab. I. Stasiewicz-Jasiukowa, która ukazała przesłanki ideowe dzieła oraz omówiła poszczególne etapy jego powstawania. Pani prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa z naciskiem podkreśliła, że praca ma charakter dzieła zespołowego (a nie zbiorowego!) oraz była całkowicie bezinteresowna, nikt z autorów i recenzentów nie otrzymał za nią honorariów. Wśród recenzentów nie zbrakło członków Polskiej Akademii Umiejętności. We wprowadzeniu do dzieła pani prof. dr hab. I. Stasiewicz-Jasiukowa napisała m.in.: „*Aczkolwiek przekazywana do rąk czytelników książka składa się z różnych dziedzin wiedzy, o odmiennym charakterze badań, to jednak te wszystkie rozdziały, różniące się zasadniczo pod względem merytorycznym, nie są pozbawione jednej – nader istotnej – cechy wspólnej. Jest to mianowicie, podkreślane szczególnie w polskiej koncepcji historii nauki profesora Bogdana Suchodolskiego, CIĄGŁE DAŻENIE DO PRAWDY*”².

Jako trzeci w kolejności wystąpił ks. dr Andrzej Paweł Bieś SJ, który odczytał referat nieobecnego na posiedzeniu ks. prof. dr hab. Ludwika Grzebień SJ, rektora Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej *Ignatianum* w Krakowie. Przestrzeń wolności, jaką cieszą się polscy badacze – napisał m.in. ks. prof. dr hab. L. Grzebień SJ – pozwala na wydawanie publikacji, które omawiają nieznanne aspekty dziejów nauki polskiej. Jako przykład zainteresowania dziejami Polski i Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów przytoczył ukraińskie ośrodki naukowe, które korzystają z materiałów Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie.

Następnym mówcą był członek Rady Upowszechniania Nauki Polskiej Akademii Nauki, redaktor Krzysztof Michalski, który wystąpił z tematem pt. *Nauka jest rzeczą ważną*. Redaktor Michalski zwrócił uwagę, że do obowiązków państwa należy m.in. promocja nauki. Niestety – podkreślił z przykrością – w Polsce wydatki państwa na naukę wynoszą poniżej 1%! Jako przykład słabej znajomości przedstawicieli nauki polskiej podał Stany Zjednoczone, gdzie w niektórych kalendarzach widnieją zaledwie nazwiska czterech Polaków! (w innych tylko dwa!). Zresz-

² I. Stasiewicz-Jasiukowa, *O zespołowym dziele Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk i „Ignatianum”*, [w:] *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do dziedzictwa światowego*, pod red. naukową I. Stasiewicz-Jasiukowej, Wydawnictwo WAM, Kraków-Warszawa 2009, s. 12.

ta, niektórzy polscy badacze byli bardzo skromni. Dowodzi tego przykład aptekarza Ignacego Łukaszewicza (1822-1882), który jako pierwszy na świecie poprzez destylację ropy naftowej otrzymał frakcję nadającą się do celów oświetleniowych. Używając współczesnego języka, można powiedzieć, że Łukaszewicz „nie promował się”, czyli wcale nie dbał o nagłośnienie własnego wynalazku i nie czerpał korzyści finansowych z tytułu odkrycia, które pozwoliło na wykonanie skoku cywilizacyjnego. Omawiana publikacja – dodał red. Michalski – ma funkcję popularyzatorską i edukacyjną, promuje wiedzę o polskich naukowcach.

Z kolei ks. dr Stanisław Cieślak SJ przedstawił *Słowo od Wydawcy*. W referacie wskazał m.in. na okresy dziejów Rzeczypospolitej, niesprzyjające dla krzewienia nauki i prowadzenia badań (m.in. potop szwedzki i jego konsekwencje oraz trwający 123 lata okres zaborów). Przy tej okazji zwrócił uwagę słuchaczy na znaczący wkład duchownych w rozwój nauki. Z zadowoleniem przyjął zapowiedź ukazania się omawianej publikacji w języku angielskim, co pozwala na zapoznanie się z dorobkiem polskich naukowców i badaczy przez czytelników z innych krajów świata. Referent podniósł zasługi redakcyjne pani prof. I. Stasiewicz-Jasiukowej, pani mgr Doroty Pietrzakiewicz, ks. prof. dr hab. Ludwika Grzebień SJ, ks. dr Andrzeja Pawła Biesia SJ (współpraca naukowo-techniczna), pana Jacka Zarycznego (redakcja techniczna), a także Drukarni Colonel w Krakowie, która wykonała druk i oprawę publikacji. Publikacja – co warto także podkreślić – została przygotowana do druku dzięki dofinansowaniu w ramach działalności statutowej Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej *Ignatianum* w Krakowie.

Omawiana publikacja jest owocem trzyletniej współpracy Polskiej Akademii Nauk i Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej *Ignatianum* w Krakowie. Zawiera prace 25 autorów, reprezentujących 21 dyscyplin naukowych i związanych z Polską Akademią Nauk, uniwersytetami i wiodącymi polskimi wyższymi uczelniami. Każdy z autorów ma za sobą bogaty dorobek naukowy, który potwierdza notka biograficzna dołączona do artykułu. Artykuły zostały podzielone na cztery bloki tematyczne:

1. Na początku było Słowo (językoznawstwo);
2. Makrokosmos i mikrokosmos (astronomia, matematyka, fizyka, chemia, farmacja, antropologia, botanika, zoologia);
3. Nauki o ziemi (geologia, kartografia, technika);
4. Człowiek i społeczeństwo (teologia, filozofia, socjologia, prawo, nauka o wychowaniu, historiografia, archiwistyka).

Rozdziały poprzedzają piękne grafiki. Artykuły zostały zrecenzowane przez wybitnych specjalistów z poszczególnych dyscyplin. Książka jest

napisana dla wszystkich, a nie hermetycznie, dla wąskiego kręgu znawców czy też miłośników problematyki. Publikacja nie ma przypisów, ale bibliografię. Dzięki indeksowi osób, podającego nazwiska z imionami oraz obejmującego także bibliografię, czytelnik może dotrzeć do poszukiwanej osoby.

Po referacie ks. Cieślaka ponownie zabrała głos pani prof. dr hab. Halina Lichocka. Tym razem odczytała referat nieobecnego na posiedzeniu ks. prof. dr. hab. Romana Darowskiego SJ: *Europejski wymiar kultury polskiej. Refleksje związane z publikacją „Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do dziedzictwa światowego”*. Ks. Darowski zwrócił uwagę, że zaborcy nie uczynili nic, aby ukazać osiągnięcia polskiej nauki i kultury. Zauważył także, że warto by wydać suplement, który by obejmował nie ujęte w publikacji dziedziny nauki i kultury: *„Mimo wielu starań i wysiłków nie udało się skompletować wszystkiego. W książce – zauważył ks. prof. dr hab. Darowski – nie ma opracowań psychologii, biologii, medycyny, archeologii, etnologii, geografii (i podróżników), nauk ekonomicznych, nauk rolniczych. Nie ma też sztuki, muzyki, teatru, architektury... Warto by też chyba napisać o chlubnych kartach tolerancji religijnej w naszym kraju (Żydzi i pozostali innowiercy), o walkach Polaków «za naszą i waszą wolność», a także np. o misjonarzach i misjach katolickich... Potrzebny więc jest suplement”*.

Podczas dyskusji, która wywiązała się po odczytaniu referatów, nawiązano do niektórych wątków poruszonych przez referentów. Podnoszono m.in. kwestie stosowania przez polskich naukowców tzw. „języków kongresowych”, dzięki którym publikacje polskich naukowców stają się dostępne dla badaczy zagranicznych. Jest to praktycznie jedyna droga, aby osiągnięcia polskich naukowców i badaczy zaczęły funkcjonować w świecie i znalazły trwałe miejsce na kartach obcojęzycznych publikacji.

Na zakończenie podkreślmy jeszcze raz, że omawiana publikacja ma wybitny walor naukowy. Bez megalomanii, w sposób rzetelny i zarazem przystępny, ukazuje wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do dziedzictwa światowego. Artykuły opracowane przez specjalistów reprezentujących różne dziedziny nauki i techniki, spełniają kryteria naukowe. Dzięki tłumaczeniu publikacji na język angielski – języka dominującego obecnie nie tylko na polu nauki i techniki – z osiągnięciami polskiej nauki i techniki będą się mogli zapoznać także szeroko rozumiani czytelnicy z zagranicy. Dzieło spełnia także jeszcze inną, niebagatelną funkcję, a mianowicie popularyzuje polską naukę i technikę oraz stanowi zachętę do młodego pokolenia polskich naukowców i badaczy, aby dołączyli do grona swoich starszych, zasłużonych i utytułowanych poprzedników.